

Uur- en kalenderwijzerplaat, Zuidelijke Nederlanden, ca. 1500

M - MUSEUM LEUVEN

© LUKAS - ART IN FLANDERS, FOTO: DOMINIQUE PROVOST

Midden juni heropende M - Museum Leuven na een sluiting van vijf maanden. In acht jaar tijd bezochten meer dan één miljoen bezoekers de ruim honderd tentoonstellingen in het museum. Hoog tijd voor een opfrisbeurt. Het is veel meer geworden dan dat.

M - MUSEUM LEUVEN

Kijken is een kunst

BEELDGELETTERDHEID M - Museum Leuven bezit een verzameling van meer dan 52.000 kunstwerken en objecten van de middeleeuwen tot vandaag. Vanaf nu kan de bezoeker de gevarieerde collectie verkennen in een reeks van korter lopende tentoonstellingen van één, twee of soms vier jaar. De 'vaste collectie' wordt dus veel minder vast. Dit laat toe de werken soepel en regelmatig te wisselen en de topstukken kunnen makkelijker op reis. Er lopen in het museum vijf van die tijdelijke mini-collectiepresentaties.

Opvallend is dat de puur kunsthistorische benadering is verlaten. Het museum kiest voor de dialoog met de bezoekers en legt de focus op wat het 'beeldgeletterdheid' noemt. *Beeldgeletterdheid* is de naam van het onderzoeksproject dat al enkele jaren loopt en waarbij het museum samenwerkt met de KU Leuven en met een internationaal netwerk van onderzoekers. Het eerste resultaat van het project is de vernieuwde collectiepresentatie.

Uitgangspunt is dat iedereen leert lezen en schrijven, maar we leren niet kijken. Nochtans worden we vandaag bedolven onder beelden die we zelf snel maken of die anderen in een razend tempo op ons afsturen. De hedendaagse beeld-

cultuur vraagt een nieuwe benadering, stelt M Leuven, een nieuwe aanpak die de museumbezoeker anders laat kijken, die manieren zoekt die beter aansluiten bij de blik van vandaag. Daarom vertelt M Leuven niet langer in lange wandteksten en toelichtingen bij de werken wat we als bezoeker moeten zien. Het laat ervaren hoe we kijken en zet ons op weg om dieper en kritisch te kijken.

DE KRACHT VAN BEELDEN De collectiepresentatie *De kracht van beelden* (tot april 2019) zet meteen de toon. Het eerste werk in deze zaal is het drieluik *De zeven sacramenten* van Rogier van der Weyden, een bruikleen van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen en één van de blikvangers op de tentoonstelling *De passie van de meester* waarmee M - Museum Leuven in september 2009 de deuren opende. Het is natuurlijk meer dan enkel een knipooig naar de start acht jaar geleden. Het meesterwerk blijft verrassen door de vondst van de kunstenaar om de sacramenten allemaal in het interieur van een kerk te plaatsen, door de prachtige details, de geschilderde lijst in trompe-l'oeil, het gevoel als toeschouwer schuin de kerk in te kijken.

Het drieliuk van Rogier van der Weyden is geflankeerd door een vijftiende-eeuws paneel dat de passie van Christus vertelt. Het is een wemeling van tafereeltjes. Rechtsboven is de kruisweg afgebeeld onder de lanssteek, de kruisafneming en de opstanding. Linksonder rijdt Jezus op een ezel Jeruzalem binnen en rechts ervan staat hij al voor Pilatus. Dit is duidelijk geen chronologisch verhaal. Het verspringt voortdurend van links naar rechts, van onder naar boven. Net zoals je ogen doen als ze een beeld aftasten.

Wat verderop wordt dat helemaal duidelijk. Het is een opstelling, gerealiseerd in samenwerking met professor Johan Wagemans van het Laboratorium voor Experimentele Psychologie van de KU Leuven. Op een beeldscherm verschijnt een kunstwerk en gedurende dertig seconden worden je oogbe-

wegingen getraceerd. Nadien krijg je een scherm dat aangeeft bij welke taferelen, kleuren of contrasten je ogen onbewust stil bleven staan. Dit is je persoonlijke kijk-DNA. Je krijgt ook zicht hoe dat verschilt van andere kijkprofielen, waar anderen meer of minder oog voor hebben. Het inzicht in je onbewust kijkgedrag stimuleert om bewust met andere ogen naar kunst te kijken: om bijvoorbeeld minder lang stil te staan bij het thema van het werk, om wat langer details op te nemen, meer te focussen op het kleurgebruik of de schakeringen.

De kracht van beelden wijst ook op het belang van de context om een werk beter te begrijpen. Een triptiek van Michiel Coxcie hangt aan de muur zoals we het vandaag in het museum moeten bekijken. Een hologram toont de triptiek op de oorspronkelijke plek, als altaarstuk in een kerk.

De passie van Christus, Brabant, ca. 1470-1490

M - MUSEUM LEUVEN - © LUKAS - ART IN FLANDERS, FOTO: DOMINIQUE PROVOST

Openingszaal van de collectiepresentatie *De kracht van beelden* met een vijftiende-eeuws passiepaneel, miniaturen van Robert Devriendt, een Antwerps retabel, een zwart-witfoto van Charif Benhelima: transhistoriciteit zonder zaaltteksten

FOTO: DIRK PAUWELS

OUDE EN NIEUWE KUNST Naast het paneel met de passietafelen hangt een reeksje van Robert Devriendt, met de in deze context intrigerende titel *I am not an image*. De zeven miniatuurtjes zijn fragmenten van een douchescène. De close-ups zijn heel precies geschilderd met liefde voor het detail en het reflecterende licht, zoals de Vlaamse schilders in de vijftiende eeuw. Ook Devriendt verdeelt het verhaal over verschillende 'luiken', al zijn het hier losstaande schilderijtjes, die de toeschouwer uitnodigen er zelf een verhaal bij in te beelden.

Op nog meer plekken in de nieuwe collectiepresentatie is oude en nieuwe kunst geassocieerd. Vanaf het begin in 2009 heeft M in tijdelijke tentoonstellingen hedendaagse kunst gebracht, naast klassieke kunsthistorische expo's en de traditioneel gepresenteerde verzameling oude kunst. Vandaag is die transhistoriciteit verder doorgetrokken naar de vaste collectie. Het is een trend waar vele musea en tentoonstellingen op inspelen. Als het samenbrengen van oude en nieuwe kunst echt wil werken, moet het meer zijn dan werken naast elkaar hangen. M onderzoekt samen met onder andere het Frans Hals Museum in Haarlem hoe dit op een onderbouwde manier kan gebeuren om bij de bezoeker meerwaarde te creëren.

Het oude museum in het stadhuis van Leuven, 19de eeuw

M - MUSEUM LEUVEN

VERZAMELEN Vijf fervente verzamelaars vormen de prelude op de deeltentoonstelling *Verzamelen is een kunst* (tot april 2019). Ze vertellen passievol over hun collectie en tonen enkele stukken. Bijvoorbeeld Ides, verzamelaar van Delftse tegels waarop een haan wordt afgebeeld.

Wat volgt is de geschiedenis van de M-collectie en de manier waarop ze gepresenteerd werd. Het begint met het rariteitenkabinet dat eind achttiende eeuw in het stadhuis stond. M heeft een eigentijdse versie van dat kabinet gebouwd, met stukken die er toen ook in zaten: van de kruiwagen gebruikt voor de eerste spade steek van de Leuvense vaart, de kop van een zestiende-eeuwse reuzin, tot het unieke perkamenten torenontwerp van de Sint-Pieterskerk.

Dan volgt een sprong van een eeuw. Een postkaart van rond 1900 toont een foto van het museum in het stadhuis. Het is het klassieke beeld van een opstelling die geen centimeter

Collectiepresentatie *Meesters in beeld*

FOTO: RUDI VAN BEEK

van de muren onbenut laat. Het museum heeft ongeveer alle werken op de prent kunnen identificeren en heeft ze opnieuw samengebracht in de overdonderende opstelling van toen. Aan de andere kant van de zaal hangt een hedendaagse, overdacht geselecteerde opstelling. De bezoeker voelt hoe hier de blik en de interpretatie in een bepaalde richting worden gestuurd, dat kunstwerken presenteren ook manipuleren is. Tussen beide opstellingen staat een groot touchscreen met alle informatie over de negentig werken in de zaal. De bezoeker kan zelf curator spelen: een thema en een periode selecteren, werken uitkiezen, experimenteren met de op-hanging, de achtergrondkleuren... Opnieuw een uitnodiging om anders en beter naar de werken te kijken.

MEESTERS IN BEELD Dat is ook zo in de deexpo *Meesters in beeld* (tot augustus 2018). M bezit een rijke en waardevolle collectie middeleeuwse beeldhouwkunst. Enkele topstukken zijn samengebracht in een sfeervolle zaal. Aan de muur hangen kruisbeelden van de Meester van de gekruisigde Christus. Daar tegenover staan op een lange altaar-sokkel prachtige stukken van de Meester van de koude steen. De noodnamen tonen aan dat er nog heel veel onzekerheid is over de beeldhouwers. Gaat het echt om twee verschillende beeldhouwers? Of was dezelfde beeldhouwer actief in twee verschillende Leuvense ateliers? Tussen de beide rijen werken is een vreemde eend in de bijt gestopt. De bezoeker kan die ontdekken door op zoek te gaan naar typische stijlkenmerken: kijken naar de manier waarop de lendendoek gedrapeerd is en hoe een haarlok over de schouder ligt, letten op de vormgeving van de oogleden en de houding van de ar-

men. Dit is alleszins veel boeiender en het blijft veel langer bij dan een ellenlange zaaltekst.

MUSEUM VAN DE BEZOEKERS Met de tentoonstelling *Grenze-loos gastvrij* (tot april 2018) geeft M een zaal helemaal in handen van het publiek. Acht Leuvenaars met een migratie-achtergrond selecteerden elk een werk uit de museumcollectie en vertellen er hun eigen verhalen bij.

De deexpo *Alles voor de vorm* (tot mei 2021) is te zien in de voormalige praalvertrekken van het echtpaar Vanderkelen-Mertens, dat honderd jaar geleden de woning aan de stad schonk om er een museum in te richten. Er worden stukken uit de collectie toegepaste kunst getoond die vele tientallen jaren in het depot verborgen bleven. Het zijn theepotten, een aspergetang, een molenbeker en allerlei snuisterijen, gebruiksvoorwerpen van vroeger en nu, alledaags of uniek. Hier en daar is een speciale geur op te snuiven, van een zilveren doosje of van brandende kolen. Bezoekers kunnen de materialen betasten en vergelijken door middel van voellabellen. M wil ook met de informatiebordjes bij de werken een eigen museumtaal creëren. Zo zijn er suggestie- en vraaglabellen of bordjes waar de titel van het werk ontbreekt en de bezoeker er zelf één moet bedenken. Allemaal stimulansen om aandachtiger en nieuwsgieriger te kijken, om langer bij een werk stil te staan. Of te zitten, want M biedt vele zitplekken en rustpunten, bijvoorbeeld in één van de salons in het Vanderkelenhuis waar alle aandacht gaat naar slechts één werk, een Topstuk van de Vlaamse Gemeenschap. De uur- en kalenderwijzerplaat van rond 1500 was destijds een onderdeel van een uurwerk, vakkundig beschilderd met prenten over

het dagelijkse leven. De bezoeker kan hier rustig zitten filosoferen over de relatie tussen natuur en tijdsbeleving, over de tijd die toen nog rond was en wij die er een rechte lijn van hebben gemaakt.

Hoe ervaren de bezoekers de nieuwe collectiepresentatie? Missen ze het houvast van de traditionele infobordjes en zaalteksten? En dreigt het grotere kunsthistorische verhaal niet verloren te gaan? De nieuwe audiogids biedt soelaas. De eerste reacties zijn alvast positief, zo meldt het museum. Sommige bezoekers waren wel wat verrast, anderen voelden zich een beetje onwennig. Maar M kon vaststellen dat de bezoekers langer dan vroeger in het museum blijven. En dat is toch de bedoeling.

—
MARK VANVAECK

INFO M - Museum Leuven – Open: donderdag t.e.m. dinsdag van 11 tot 18 uur, donderdag tot 22 uur – Gesloten: woensdag – L. Vanderkelenstraat 28, 3000 Leuven, T 016 27 29 29 – www.mleuven.be – **ARCHIEF** Het Stedelijk Museum Vanderkelen-Mertens in Leuven: OKV 1991, nr. 1 – Stadsmusea in de steigers. M in Leuven: OKV 2008, nr. 6, blz. 8-13 – www.tento.be

Collectiepresentatie *Verzamelen is een kunst*: een overdonderende opstelling uit de negentiende eeuw en het touchscreen om zelf een presentatie uit te werken
FOTO: RUDI VAN BEEK

Collectiepresentatie *Verzamelen is een kunst*: een overdachte opstelling van vandaag
FOTO: DIRK PAUWELS

